

Karin Smirnoff: Lähdin veljen luo

[AM/28 ADMIN](#)

Marian arvoitus - RIITTA VAISMAA (28.2.2021)

Ruotsalaisen Karin Smirnoffin (s. 1964) esikoisromaani *Lähdin veljen luo* ampaisi heti ilmestyttyään 2018 suurmenestykseen. Nyt hurja teos on luettavissa Outi Mennan erinomaisena suomennoksena. Hurja on kirjailijan vauhtikin. Ruotsissa on ilmestynyt jo kokonainen trilogia. *Vi for upp med mor* ilmestyi 2019 ja *Sen for jag hem* 2020. Keskimäinen osa tulee suomeksi ensi vuonna. Trilogiasta on Ruotsissa tekeillä televisiosarja.

Vauhtia selittänee se, että Smirnoffin esikoinen oli jo lähes valmis, kun hän pyrki Lundin yliopiston kirjailijakouluun. Hän luuli käsikirjoituksensa olevan vain oikeaa kirjoittamista edeltävä harjoitelma, jolla saattoi pyrkiä opintoihin.

On hienoa, että marginaalisemmille, harvaan asutuille seuduille sijoittuvat ja niihin syvät juuret kasvattaneet teokset kiinnostavat. Smirnoffin teos sijoittuu Västerbottenin ja Norrbottenin rajaseudulle. Viime vuonna ilmestyi niin ikään ruotsalaisen, tosin suomalais-syntyisen Nina Wähän Suomen Tornionlaaaksossa tapahtuva teos *Perintö*. Näillä teoksilla on muitakin yhtymäkohtia: sisarusten suhteet, kotiväkivalta, alkoholismi, perheen isän kuolema, joka on lapsille ja muullekin perheelle helpotus.

Lähdin veljen luo on todellakin hurja teos. Se on kauhea, jännittävä ja samalla sarkastisella tavalla tiheästi humoristinen. Silti se ei ole kauhea eikä jännittäväkään siten, että kenenkään puolesta pitäisi pelätä. Vähäeleisyys korostaa karmeita ja kauniita asioita.

Lakonisen ilmaisun kirjailija katsoo saaneen muotonsa ja rytmensä hänen kotiseudultaan Västerbottenista, jonne romaanin kuvitteellinen smålångerin kylä sijoittuu. Nykyään kirjailija asuu Piteåssa, piitimessä sanottaisiin kirjan suomennoksessa. Siellä hän harjoittaa toista ammattiaan, johtaa puutavaraliikettä.

Kirjailija kertoo tunnistaneensa murteen ja intonaation kuullessaan västerbottenilaisen P. O. Enqvistin lukevan omia muistelmiaan. Hän myös pitää itselleen läheisinä Torgny Lindgrenin teoksia, jotka tulivat myös minun mieleeni romaania lukiessani. Kyläyhteisö, jossa kaikki tuntevat kaikki ja tietävät toistensa tekemiset, muistuttaa paljon Lindgrenin teosten paikkoja ja ihmisiä. Kyläyhteisöön liittyy sekä utelias tarkkailu että sopuisa ohi katsominen ja myös omalaatuinen toisista huolehtiminen.

Smirnoffin ilmaisu on hyvin lyhyttä, tavallaan tylyä. Piste on ainoa välimerkki. Iso kirjain on vain lauseen alussa, ei esim. ihmisten tai paikkojen nimissä tai muissakaan erisnimissä. Päähenkilön nimi Jana Kippo, kuuluu janakippo, näin kaikkien muidenkin nimet. Lisämausteen antaa janan veljen nimi bror. Kirjailija kertoo tällä kuvastavansa sitä, miltä alueella puhuttu kieli kuulostaa.

Janakippo on lähtenyt kylältä nuorena, ensin taidekouluun. Hänen elämästään ennen paluuta veljen luo ei juurikaan kerrota. Janakippo ja brorkippo ovat kaksoset ja romaanin tapahtuma-aikaan vähän alle 40-vuotiaita. Jana hakeutuu vanhusten luona kiertäväksi kotihoitajaksi. Työhön otetaan kuka tahansa saadaan, koulutusta ei kysellä.

Jana suhtautuu ilahduttavan luovasti kotiavustajan työhönsä, mitä voi pitää kirjailijan kommenttina vanhusten hoidon tasoon. Jana rikkoo tietien sääntöjä, vaikka aikaa kuluu enemmän kuin olisi sallittua. Hän mm. kahvittelee tuttuun vanhusten kanssa ja hoitaa kunnioittavasti kaksi kuolemantapausta. Kun jana kerran tulee kierrokseltaan, kollega kysyy, että ethän vaan tehnyt mitään ylimääräistä.

Jana korvaa työssä muutama kuukausi sitten menehtyneen marian. Kaikkeen liittyy maria. Marian ongelmaa jananakin ratkoo kaiken muun ohella. Maria ja etenkin hänen kuolemansa on romaanin jännitysmomentti. Maria oli kaikkien miesten, etenkin varattujen miesten kanssa, hän jäi kaikkien mieleen, kietoi kaikki pikkusormensa ympärille. Maria oli naimisissa johnin kanssa, johon jana leimautuu ja ehkä tahtomattaan rakastuukin. Kaikkia askarruttaa, kuka tappoi marian vai tekikö tämä itsemurhan.

John väittää, että maria on janan ja brorin sisko. Maria on ollut myös brorin rakastajatar, rikkonut tämän avioliiton ja kuolemallaan työtäissyt veljen työttömyyteen ja alkoholismiin. Eniten marian kuolemassa kyläläisiä ja janaa askarruttavat johnin ja brorin roolit. Jana etsii mariasta yhtäläisyyksiä itsensä ja veljen kanssa. Hän ei sinänsä ihmettele isänsä mahdollista syrjähyppyä. Vaikka jokin mariassa muistuttaa kaksosia, kaikki ei kuitenkaan tunnu täsmäävän. Aivan viime sivuilla asia ratkeaa täysin yllättävään suuntaan.

Romaanin mittaan kaksosten lapsuus ja nuoruus kiertyvät auki. Kumpikin on jo lapsena valmis tappamaan alkoholisoituneen ja väkivaltaisen isän, taaton kuten kirjassa sanotaan. Jana ei 13-vuotiaana ihan onnistu, vaikka talikko uppoaakin syvälle taaton mahaan. Tämä on janalle harmittava takaisku. Veli onnistuu 15-vuotiaana lyömään lapiolla taaton kallon halki. Kuolema on kaikille suunnaton helpotus.

Lähden veljen luo kuvaa ylisukupolvista väkivaltaa, alkoholismia, myös inestiä ja pedofiliaa sekä miesten valtaa naisten ja lasten yli. Valtaa käytetään usein uskonnon varjolla, ja uskonnolla etenkin kaksosten äiti kuittaa lasten pahoinpitelyn ja omat mustelmansa ja mustat silmänsä. Äidin välinpitämättömyys lapsistaan tuntuu pahalta. Toisaalta äitikin oli taaton väkivallan kohde. Äiti tarvitsi aamulla kasvoja peittävää huivia ja aurinkolaseja, vaikka ei lapsiaan puolustanutkaan.

Smirnoff ei silti tuomitse uskoa. Kirkko on levon paikka, missä käydään muulloinkin kuin suurina pyhinä. Sinne myös jana jo lapsena osaa mennä suremaan taaton tappamaa hevosta.

Jana saa johnilta riittävän selvityksen paitsi marian kuolemasta myös yllättäen omasta vaikeasta teini-ikäkokemuksestaan. Arkimuistista on pyyhkitynyt pois riittävän pahoja asioita. Jana on raiskattu tyttönä kahteen kertaan. Hän oletti molemmilla kerroilla olleen kyse taatosta. Hän on synnyttänyt tyttären 15-vuotiaana. Lapsi on annettu pois heti synnytyksen jälkeen. Jana ehti antaa tytölle nimeksi diana, metsästyksen, kuun, synnytyksen, naisten, villieläinten ja metsien jumalatar. Tyttären isä ei ehkä ollutkaan oma isä. Romaanin myötä jana tutustuu jo aikuiseen dianaan ja varsinkin tämän todennäköiseen isään.

Jokaisella on kuitenkin oma totuutensa. Asiat voivat olla toisinkin.

Kaksoset ovat olleet pienestä pitäen hyvin läheiset toisilleen, he välittävät toisistaan, ovat toistensa tuki ja turva. Osittain syy janan paluuseen kylälle on huoli veljestä. Vaikka veli juo muista välittämättä, jana yrittää

auttaa toimittamalla brorin katkaisuhuoltoon. Pian on joulun ja muitakin syitä juhliä. Silloin kaikki juovat; eihän broria voi sulkea ulkopuolelle.

Suomennoksen on täytynyt olla Outi Mennalle melkoinen ponnitus. Upeinta on, että lopputulos on onnistunut.

Smirnoff on sanonut: ”Jag har utvecklat ett eget språk i mina romaner som jag kallar för kippospråket.” Hän kertoo käyttävänsä seudun murretta kerronnan mausteena. Miten lukija voi suomeksi saada tästä kuvan? Kyse on kokonaisuudesta, ei yksittäisistä sanoista. Tornionlaaksosta ja Perä-Pohjolasta tuttu kläppi lapsen sijaan tosin on selvästi jäljitettävissä.

Paikannimet on suomennoksessa Norrbottenista tutusti suomeksi. Luulaja ja Uumaja kirjoitetaan suomeksi yleensäkin näin, sen sijaan esim. Ylikainuu on useimmiten Överkalix, samoin kuin siis Piitime on Piteå.

Paikannimien suomennosta hieman ihmettelen, koska romaanin tapahtuma-alueella ei puhuta suomea eikä Tornionlaaksen tavoin meän kieltä.

Aivan lopussa käy ilmi, että kaksosten äidin äidinkieli on meän kieli. Vasta aikuisena jana huomaa, että äiti on aina kutsunut häntä jaanaksi. Uteliaana odotan jo Smirnoffin seuraavaa suomennosta. Trilogian kakkososassa voi nimen perusteella, *Vi for upp med mor, odottaa matkaa meänmaalle*.

Karin Smirnoff: *Lähdin veljen luo (Jag for ner till bror)*. Suom. Outi Menna. Tammi 2021. 294

Riitta Vaismaa on kirjallisuuskriitikko